

Paradijs Zorgvlied

77 markante graven

Pauline Wesselink

Paradijs Zorgvlied

77 markante graven

Met bijdragen van:

Dick Boersma

Marylou Busch

Rudy Schreijnders

VENSTRA UITGEVERS

Wesselink, Pauline

Paradijs Zorgvlied
77 markante graven

Amstelveen:
Venstra Uitgevers
mijnbestseller.nl
ISBN: 9789462542471
NUR 402
Trefw: begraafplaats; biografie

© 2015 Pauline Wesselink

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Inhoud

Voorwoord 9

't HEILIG HART

Een roos met acht loten - Lucia Roos 11

Componist en pianist - Henriëtte Bosmans 14

DE PESSINK

Een 'toneelgraf' - Beppie Nooy jr. 17

Van kleermakersknecht tot hotelexploitant - Adolph Krasnapolsky 18

ZOCHER-RECHTS

Hij genas duizenden kinderen van kanker - Tom Voûte 22

Een vermogende vrouw - Elisabeth Otter-Knoll 25

Hij wist al jong wat hij wilde - Frank Govers 29

Actrice en cabaretière - Ina van Faassen 37

Mystica met grote invloed - Greet Hofmans 41

De tante van Audrey Hepburn - Arnoudina van Heemstra 45

De baas van een circusdynastie - Oscar Carré 47

Internationaal vermaard musicus - Géza Frid 51

De 'menschenvriend' - Peter Wilhelm Janssen 53

Hij bevorderde 'Goed Wonen' - Nol Bueno de Mesquita 57

Populair schrijfster voor kinderen en volwassenen - Annie M.G. Schmidt 60

Schaakgrootmeester en schrijver - Jan Hein Donner 65

De beeldhouwer en de eeuwige vrouw - Hildo Krop 70

DE ENGELSCHE TUYN

Gerennommeerd kunsthistorica - Selma Klein Essink 73

Strijder voor seksegelijkheid - Wilhelmina Drucker 76

Zij trainde racepaarden in Amerika - Wijbien Uden 82

Koningin der columnisten - Renate Rubinstein 84

Een torso voor de kunstspecialist - Daan van der Cingel 88

Winnaar van 'The Golden Venus' - Mady Saks 90
Een bijzonder beeld - Jules Annegarn 92
Een opvallend portret - Lester Seeman 94
Haar naam leeft voort in een stichting - Annemartien Heering 96
Rustend hoofd - Jannie Smit-Lub 98
Zij doorbrak de sekserollen - Joke Smit 100

DE HAEGHE

De zanger van wie iedereen hield - Ramses Shaffy 103
Altijd strijdbaar en alert - Käthi Rottenberg-Sulzer 106

ZOCHER-LINKS

Een schaakgraf - Jacques Davidson 110
De Nederlandse Kennedy - Hans van Mierlo 112
Harry Mulisch is niet dood - Harry Mulisch 115
Een vleugel met muziek - Piet de Vries 120
Een tevreden echtpaar - Leny Stegeman-van de Peppel 123
De grondlegger van het Van Gogh Museum - Johanna Bongers 126
Een sprankelende en dappere vrouw - Henriëtte Spruyt-Spoelstra 130

DE BOSCHTUYN

M. Vasalis, dichter en psychiater – M. Droogleever Fortuyn-Leenmans 133
Vluchten in de verbeelding - Doeschka Meijsing 140
Stabiel bankier en mister Euro - Wim Duisenberg 144
'Don Calone', hip-hop rapper - Giancarlo Verveer 147
De wijze uilen - Rudolf Knijff en Bram van Stolk 150
De Che Guevara onder de uitgevers - Rob van Gennep 155
Transparant architect - Jan Duiker 159
Tja, enfin... - Martin Bril 163
Fantastisch portretschilder - Carel Willink 166

DE PUNT

Een bijzonder stel - Chang Fung Sou 168

Daddy Cool - Bobby Farrell 172

DE PEERE

De Nederlandse Ingrid Bergman - Gré Brouwenstijn 175

Mijn cheffin en haar man - Anneke van Amerongen-Woudstra 180

Een pinguin bij het graf - Cornelis Verbiest 183

Een geniaal interviewer - Ischa Meijer 186

Op vele fronten begaafd - Tabe Bas 190

Zijn erfenis: actie tegen racisme en discriminatie - Kerwin Duinmeijer 192

Dichter met vele prijzen - Bert Voeten 195

Kunstschilder en acteur - Lennaert Boost 197

Roeikampioen en mooi mens - Daan Brühl 199

Bloemen voor de vertaalster - Margreet Reiss 201

De blonde dood - Antonie Kamerling 204

DE TRAEN

Poëzie bij haar rustplaats - Sandra Beentjes-Kok 208

Cissy van Marxveldt - Setske de Haan 212

Fotograaf van de underdog - Koen Wessing 216

PARADISO

In Paradiso - Herman Brood 219

Een gorilla waakt over hem - Jules Jie 224

Lieveheersbeestjes voor Tante Jeanne - Jeanne van den Berg 226

'T JOPPE

Geëerd met een mozaïek - Geertje Klerk 228

Omringd door Franse teksten - Andrea Domburg 230

De hoedenontwerper van de koningin - Harry Scheltens 232

De katten van de familie Wienbelt - Johanna Wienbelt 234

ABYDOS

- Muziek en mozaïek - Wiebertha Wiegersma 236
Naar haar werd een theater vernoemd - Fien de la Mar 240
Nu zelf geportretteerd - Eva Besnyö 243
Geestig Amsterdammer - Annemarie Grewel 246
Creatief, spraakmakend en vernieuwend - Maud Keus 249
Energiek multitalent - Carel Schouten 253

BROERSE-LINKS

- Altijd in beweging - Hans Snoek 255

EMMANUEL

- Een helm op zijn graf - Jan de Jongh 260

Ten slotte - Theo Ruiters en Slamet Faiman 264

Dankwoord 268

Bronnen en verdere literatuur 269

Colofon 292

Personenregister 293

‘Sommige doden zijn zo aanwezig dat de levenden er bijna levenloos bij afsteken...’

Paul Gellings, *Verbrande Schepen*. Uitgeverij Passage 2011, pag. 136

Voorwoord

Of het nou lente, zomer, herfst of winter is, elk jaargetijde toont z'n charme op Zorgvlied met de oude bomen, struiken en planten. De doden zijn er vergezeld van dierlijk leven: een knabbelende eekhoorn, een huppelend konijn, een haas die voorbijsnelt, een met zijn veren pronkende blauwe pauw, waarvan de kreet snerpend doorklinkt tot aan de huizen in de buurt. Boeddha houdt de wacht bij de lotusvijver, waar het rustig toeven is.

Kronkelige paden doorkruisen de begraafplaats aan de Amstel. Met wat geluk stuit ik op een mij aansprekend graf. Vaak is dat de laatste rustplaats van een bekende persoon of van iemand die ik gekend heb. Soms ontroert of verrast me een bijzonder graf van een onbekende. De 77 graven en hun 'bewoners' in dit boek heb ik per wijk geordend, vanaf 1.1. 't Heilig Hart tot 4.5. Emmanuel. Er zijn er veel meer die aandacht verdienen.

De begraafplaats Zorgvlied bevindt zich sinds 1870 op een voormalig weiland aan de Amsteldijk, waar vroeger het buitenverblijf Zorgvliet stond. Zorgvlied (nu geschreven met een d op het eind, omdat het een plek moest zijn waar de zorgen vlieden) is eigendom van de gemeente Amstelveen, maar ligt sinds de gemeentelijke herindeling van 1895 binnen de grenzen van Amsterdam. Door Zorgvlied zijn routes uitgezet met summiere informatie over schrijvers, musici

en acteurs. *Wandelen over Zorgvlied* * geeft wat meer informatie over allerlei bekende figuren.

Niet iedereen die over de charmante begraafplaats met haar 17.000 graven rondloopt komt er voor zijn eigen familie of vrienden. Onno Blom schrijft in de inleiding van *O en voorgoed voorbij* ** over 21 schrijversgraven op verschillende kerkhoven: 'Kerkhoftoerisme is een ongeneeslijke ziekte.' Ik zie het rondstruinen op Zorgvlied juist als een gezonde bezigheid.

Dick Boersma (over Lucia Roos), Marylou Busch (over Antonie Kamerling) en Rudy Schreijnders (over Harry Mulisch) hebben een bijdrage aan dit boek geleverd. Van enkele nabestaanden heb ik een reactie opgenomen, gepost op 'De Mirandabuurt', de site waarop ik een aantal van de artikelen verkort geplaatst heb.

Pauline Wesselink

* Marcel Bergen en Irma Clement, *Wandelen over Zorgvlied*. Klapwijk & Keijzers Uitgevers 2010

** Onno Blom en Werry Crone, *O en voorgoed voorbij*. De Arbeiderspers 2012

Een roos met acht loten

Lucia Roos

* Amsterdam 8 februari 1908 – † Amsterdam 2 december 1996 • 1.1. 't Heilig Hart, RK-I-0040

Het graf van Lucia viel mij op door het bijzondere grafmonument in de vorm van een roos. Op mijn virtuele zoektocht naar haar vond ik op een genealogiewebsite een berichtje van haar kleinzoon Edwin Boersma, die meer wilde weten over zijn familie van vaderskant en daarbij de naam van zijn grootmoeder van moederskant, Lucia Roos, vermeldde. Edwin bracht me in contact met zijn vader DICK BOERSMA, die daarop als volgt schreef over zijn moeder:

Zorgvlied is bepaald geen begraafplaats voor onbekenden, zelfs zo bekend dat niet bekenden “ondergesneeuwd” raken.

Als oudste zoon (72) van Lucia Roos wil ik wel het een en ander melden over mijn moeder. Vlak na haar huwelijk betrok zij op 31 mei 1939 in de Amsterdamse Rivierenbuurt een eenvoudige driekamerwoning in de Bernissestraat 21. De buurt heeft zij nooit meer verlaten. Een tikkeltje deftig stond zij er zich op voor een beetje op stand te wonen. Zij kwam uit de Kinkerbuurt. Op zich begrijpelijk als je toentertijd in zo'n nieuwe wijk kwam. Rustig, met veel ruimte en de nieuwste voorzieningen.

Zelf heb ik dit ook ervaren. Tot ver na de oorlog lag de wijk aan het randje van de stad en waren de Boerenwetering en Zorgvlied bekend gebied voor een explorerende jongen. Zoals het monument voor mijn moeder het uitbeeldt, is het een roos met acht loten, de acht kinderen die zij heeft geboort. Allen zijn geboren tussen 1938 en 1950. Dat betekende onder andere dat de woning te klein werd en er op 21 november 1946 moest worden verhuisd, hemelsbreed 150 meter verder, naar een zeskamerwoning in de Uiterwaardenstraat.

De oorlogsjaren, al niet vrolijk, het toenemende aantal kinderen en een voortschrijdende chronische ziekte van haar man, hebben haar leven niet makkelijk gemaakt. Al deze zorgen heeft zij altijd met groot optimisme, met veel energie, vindingrijkheid en vrolijkheid weten te weerstaan. Dit huis werd na verloop van tijd te groot en zij verhuisde opnieuw, nu 500 meter, weer naar de Bernissestraat, waar zij tot haar dood is blijven wonen. Haar uitdrukkelijke wens was om in de buurt te blijven.

En ja, de jeugd vliegt uit; leidt zijn eigen leven; dan rest de herinnering. Een herinnering die naar aanleiding van de vraag over het grafmonument voor mijn moeder een stukje te schrijven, ineens weer helder voor de geest staat.

Nu blijkt dat ik, ondanks de naoorlogse moeilijke en zware jaren, een goed en warm gevoel heb overgehouden aan de Rivierenbuurt. De voetstappen uit het verleden worden weer even heden.

En dat alles naar aanleiding van...

Dick Boersma

Componist en pianist

Henriëtte Bosmans

* Amsterdam 6 december 1895 – † Amsterdam 2 juli 1952 • 1.1. 't Heilig Hart, RK-II-0021

Lijkt het u zoo onmogelijk dat de dooden, de onzichtbaren aan de touwtjes trekken en wij de marionetten zijn?

Uit een brief van Henriëtte Bosmans (na de dood van haar moeder) aan Simon Vestdijk

Henriëtte Bosmans was de dochter van de musici Henri Bosmans en Sarah Benedicts. Zij heeft haar vader, solocellist bij het Concertgebouworkest, nauwelijks gekend omdat hij jong stierf. Haar moeder, pianist en docent aan het Amsterdamse conservatorium, gaf haar pianoles en vergde daarbij veel van haar dochter. Het viel Henriëtte soms zwaar dat haar moeder, die zij als dominant ervoer, zo'n stempel op haar leven drukte. Op haar zeventiende behaalde Henriëtte het Toonkunstdiploma piano, waarna ze met succes in het Concertgebouw en elders in Nederland optrad. Ze werkte met internationaal bekende dirigenten: Eduard van Beinum, Sir Adrian Boult, Willem Mengelberg, Pierre Monteux en George Shell.

Henriëtte kreeg theorieles bij J.W. Kersbergen en compositieles (orkestratie) bij Cornelis Dopper. Het eerste vioolconcert dat ze componeerde werd in 1919 uitgevoerd. Ze componeerde kamermuziek, liederen en orkestmuziek. Later werd de bekende musicus Willem Pijper haar leermeester.

Tussen 1922 en 1929 was de celliste Frieda Belinfante haar partner. Met Belinfante en fluitist Johan Feltkamp vormde ze het Amsterdamsch Trio. Ze speelde ook in andere ensembles, o.a. met de violisten Francis Koene, Louis Zimmerman en de cellist Marix Loevensohn. Ze trad op als solist en gaf pianoles. Na haar leermeester was zij de eerste die het Pianoconcert van Pijper ten gehore bracht.

Henriëtte's volgende partner, Francis Koene, zoon van een Nederlandse vader en een Javaanse moeder, overleed niet lang na hun verloving (1935), waarna ze vele jaren niet meer componeerde. Voor Francis, een muzikaal wonderkind dat op zijn 22^e al concertmeester in Utrecht werd, had zij het Concertstuk voor viool en orkest gecomponeerd. Hij zou het in mei 1935 in Amsterdam opvoeren. Vijf maanden voor het geplande optreden stierf hij aan een hersentumor.

In de Tweede Wereldoorlog weigerde ze lid te worden van de Kultuurkamer. Ze kon daarom niet meer in het openbaar optreden, maar uitsluitend clandestiene concerten geven. Vlak na de bevrijding componeerde Bosmans weer, vooral liederen. *Daar komen de Canadezen* en haar andere bevrijdingsliederen werden razend populair. Jo Vincent zong ze, Bosmans begeleidde haar soms vijfmaal per week voor volle zalen. Voor de Française Noëmie Perugia (mezzosopraan), die in 1948 haar nieuwe partner werd, componeerde Henriëtte Franstalige liederen, ze trad ook met haar op. Bosmans maakte romantische, impressionistische en meer moderne, polytonale muziek met onverwachte wendingen in maat- en toonsoort. Ze had een voorkeur voor Debussy.

Ze schreef over muziek in Vrij Nederland en andere bladen. Ze raakte bevriend met de componisten Benjamin Britten en Matthijs Vermeulen. Met de veel jongere Alexander Zwaap (Lex van Delden), die zijn ouders in de oorlog had verloren, kreeg ze een hechte band. In 1951 ontving ze de koninklijke

onderscheiding Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Ze had toen al maagkanker, een diagnose die te laat werd gesteld. Het jaar daarop overleed ze.

Bosmans heeft vele werken nagelaten. Er zijn een aantal cd's met muziek van haar uitgekomen. Naar haar zijn straten genoemd: de Henriëtte Bosmansstraat in Amsterdam, Haarlem, Gorinchem en Venray. In 1994 werd de Henriëtte Bosmansprijs, een aanmoedigingsprijs voor Nederlandse componisten, ingesteld door het Genootschap van Nederlandse componisten. In 2003 werd de prijs voor het eerst, met financiële steun van auteursrechtenorganisatie Buma, in concoursvorm gebracht. Jonge componisten hebben nu de mogelijkheid om mee te dingen. Sinds 2002 wordt de prijs jaarlijks toegekend als eerbetoon aan Bosmans, die haar inkomsten uit auteursrechten aan dit Genootschap naliet.

Henriëtte ligt in het graf bij haar vader Henri Bosmans (17 februari 1856 – 9 augustus 1896) en moeder Sarah Benedicts (23 oktober 1861 – 12 november 1949).

DE PESSINK

Een 'toneelgraf'

Beppie Nooy jr.

* Amsterdam 21 februari 1919 - † 30 juli 1979 • 1.2. De Pessink, O-I-0291

Zorgvlied heeft een speciale Route Acteurs. In een van de 'toneelgraven' ligt de familie Nooij. Beppie Nooy jr. (zij schreef haar naam met een y) ging net als haar moeder Elisabeth Nooij-Blaaser en vader Jan Nooij aan het toneel. Ze trad op in *De Snip & Snap Revue* met Willy Walden en Piet Muijselaar, werkte bij Wim Sonneveld en Toon Hermans en kreeg hoofdrollen in onder andere *Bleeke Bet* en *De Jantjes*. Haar vertolking van Rooie Sien in het toneelstuk van Marius Spree bezorgde haar gigantische roem. In 1953 volgde ze haar vader op als toneelregisseur en leider van het Amsterdams Volkstoneel. De bekendste rol van haar moeder Bep Nooij sr. was die van Kniertje in *Op Hoop van Zegen* van Herman Heijermans. Haar beide ouders liggen bij Beppie Nooy in het graf.

Bep Nooij sr. (2 mei 1893 - 16 augustus 1976); Jan Nooij (16 januari 1888 - 14 februari 1962)

Van kleermakersknecht tot hotelexploitant

Adolph Wilhelm Krasnapolsky

* Peine (bij Hannover) 24 mei 1834 - † Amsterdam 22 april 1912 1.2. • De Pessink, O-I-0381

Adolph Wilhelm Krasnapolsky kwam vanuit Duitsland op 22-jarige leeftijd naar Amsterdam. Zijn Poolse grootvader Christian Franz was begin negentiende eeuw vanuit Kiev naar Duitsland geëmigreerd, waar hij een kleermakersbedrijf opzette.

Adolph, ook opgeleid in het familiebedrijf, kreeg een betrekking als kleermaker in de Winkel van Sinkel op de Nieuwendijk. In zijn vrije tijd was hij vaak te vinden in het Nieuwe Poolse Koffiehuis aan de Warmoesstraat, waar hij bevriend raakte met kelner August Volmer. In 1862 trouwde hij met de zus van August en drie jaar daarna namen hij en August samen het koffiehuis over, dat hij later café Krasnapolsky noemde. August bleef er als kelner werken, ook toen Adolph zijn deel van het cafébezit van hem overnam; een andere zus van August werd er kokkin. De succesformule van het café werd gevormd door de aangeboden maaltijden, die erg in trek waren bij de vele handelaren in tabak in de Nes. Na verloop van tijd breidde Krasnapolsky uit met hotelkamers in door hem aangekochte panden in de Servetsteeg achter het café. Hij kreeg nog meer panden van de Servetsteeg in bezit. In 1878 breidde hij zijn Zomertuin uit, waar de gasten met mooi weer buiten konden zitten. Een jaar later opende hij de Wintertuin, ontworpen door Gerlof B. Salm, een enorme serre van 38 bij 15 meter, met gietijzeren pilaren, een balustrade op de eerste verdieping en een glazen koepeldak. Wandschilderingen van tropische tuinen sierden de muren. Aan de andere kant kwam de Wintertuin uit op een grote zaal met een

achterwand die opengeschoven kon worden en via een balkon zicht bood op de Zomertuin.

Krasnapolsky kocht nog een pand in de Warmoesstraat en breidde zijn café uit met een grotere biljartzaal en een conferentiezaal. Hij richtte zijn eigen abattoir op en liet een elektriciteitscentrale bouwen, waarvoor hij de Nederlandsche Electriciteits Maatschappij oprichtte. Daarmee verkreeg hij energie voor de gloeilampen, die in de plaats kwamen van gaslampen. Hij stichtte de Naamloze Vennootschap tot Exploitatie van het Café Krasnapolsky.

In 1881 – toen Volmer het nieuwe American Hotel ging leiden – gaf Adolph Krasnapolsky zijn horecabedrijf de naam Maatschappij tot Exploitatie van de Onderneming Krasnapolsky. Twee jaar later had zijn hotel 125 kamers, een goede investering vanwege de opening van de Wereldtentoonstelling in Amsterdam. Inmiddels had het uit zes huizen bestaande hotel-café-restaurant één façade gekregen. In het oude café was een leeskamer gevestigd met honderden Nederlandse en buitenlandse kranten.

De Wintertuin, waar in 1889 een feest was gegeven ter ere van het veertigjarig koningschap van koning Willem III en waar tien jaar eerder diens huwelijk met prinses Emma was gevierd, werd in 1890 gerenoveerd. De oorspronkelijke muurschilderingen van A. Graux werden vervangen door nieuwe decoraties van Carolien van den Donk, die kunst, handel en wetenschap symboliseren. Door de grote glazen kap, ondersteund door de constructie van hout en smeedijzer, kon het daglicht nu ongehinderd binnenkomen. Voor de avondverlichting was de zaal opgetuigd met meer dan duizend Edison gloeilampen in kroonluchters en armaturen. Met de verdere oorspronkelijke details en de grote spiegels werd de Wintertuin 't wonder van de eeuw genoemd. In het altijd drukke café-restaurant vol palmen, cactussen en bloeiende planten vermaakte de clientèle zich op de tonen van orkestmuziek.

De verjaardagspartijen van prinses (later koningin) Wilhelmina vonden er plaats, evenals haar inauguratie als koningin in 1898 en het feest ter gelegenheid van de geboorte van prinses Juliana in 1909. De Wintertuin is nu een rijksmonument. Het hotel was eind negentiende eeuw het enige in Amsterdam met warm water en telefoontoestellen in de kamers.

Krasnapolsky had de Gemeente Amsterdam gevraagd om een passage tussen de Warmoesstraat en het Damrak, maar dat was geweigerd. Hij wilde zijn hotel zichtbaar aan de Dam hebben en dat is hem uiteindelijk gelukt door het kopen van een van de gebouwen tegenover zijn hotel. Krasnapolsky was ook betrokken bij andere ontwikkelingen op vastgoedgebied: een openbaar zwembad inclusief terras, paviljoen en park en bij ander onroerend goed in Amsterdam. In Londen heeft hij twee restaurants in bezit gehad: de Frascati en de High Holborn, die hij na enkele jaren verkocht.

Tot drie jaar voor zijn dood bleef Krasnapolsky werken. In zijn geboorteplaats Peine staat een gedenksteen voor Adolph Krasnapolsky, die 30.000 mark doneerde om het stadspark de Peiner Herzberg aan te leggen. James Joyce noemde in zijn boek *Finnegan's Wake* een kleur naar hem: *Krasnapolsky red*.

Nog steeds is het eens door Adolph Krasnapolsky gestichte hotel een van de belangrijkste van Amsterdam, nu met de naam NH Grand Hotel Krasnapolsky. Het heeft 468 kamers, een congrescentrum met twintig zalen, restaurants en bars en er is een aanlegsteiger voor boten, bestemd voor de hotelgasten aan de Oude Zijds Voorburgwal.

In het graf bij Adolph Krasnapolsky liggen zijn vrouw Johanna Krasnapolsky-Volmer (23 oktober 1840 - 14 oktober 1910) en hun zoon Carl August Octav (31 augustus 1863 - 27 september 1889).

Hij genas duizenden kinderen van kanker

Paul Antoine (Tom) Voûte

* Amsterdam 21 juni 1936 - † Enschede 26 augustus 2008 1.3. • Zocher-Rechts, O-I-0017

Ik wil de familie en de dierbaren van Tom Voûte veel sterkte wensen. Ik zal Tom Voûte altijd vreselijk dankbaar zijn, dat ik nog leef. Dankzij hem en zijn staf ben ik in 1981 genezen van kanker. Deze man verdient een ereplaats in de hemel. Hij heeft zoveel goeds gedaan voor de Nederlandse kinderen met kanker. Tom vaarwel en bedankt voor al het mooie wat je hebt gedaan voor mij en voor zoveel anderen, ik zal je nooit vergeten.

Joost Keijer (uit het condoleanceregister)

Paul Antoine (Tom) Voûte, kinderarts en hoogleraar kinderoncologie, was de eerste arts die ervan overtuigd was dat kinderkanker te genezen is. Hij heeft zich daar zijn hele werkzame leven voor ingezet. Zijn patiënten droegen hem op handen. Honderden mensen hebben hun medeleven betuigd in het condoleanceregister.

Na zijn studie geneeskunde aan de Universiteit Utrecht (artsexamen 1963) promoveerde Voûte in 1968 en werkte sinds dat jaar als kinderarts in het Emma Kinderziekenhuis, dat later opging in het AMC in Amsterdam. In 1982 werd hij bijzonder hoogleraar kinderoncologie aan de Universiteit van

Amsterdam, van 1997 tot aan zijn pensioen in 2001 was hij gewoon hoogleraar. Hij was betrokken bij een aantal organisaties op het gebied van kindergeneeskunde en kinderoncologie, o.a. Stichting KiKa (Kinderen Kankervrij), Stichting Kindergeneeskundig Kankeronderzoek (SKK) en de Cliniclowns. Hij publiceerde wetenschappelijk werk over kinderoncologie. In 1974 kreeg hij grote bekendheid door zijn medewerking aan het avondvullend televisieprogramma Geven voor Leven, waarmee 70 miljoen gulden werd opgehaald. Deze opbrengst werd besteed aan de oprichting van vier kinderoncologische centra.

Tom Voûte was de oprichter van het Ronald McDonaldhuis in het AMC in Amsterdam. De noodzaak om een logeerplek voor familieleden van kinderen met kanker op te zetten, was hem duidelijk geworden nadat hij begin jaren tachtig de McDonaldhuizen in de Verenigde Staten had gezien. Bij het 25-jarig bestaan werd in het Ronald McDonaldhuis in het AMC een borstbeeld van Voûte onthuld als eerbetoon aan de gewaardeerde en populaire arts. Hij was ook betrokken bij de totstandkoming van Corpus, een museum over het menselijk lichaam in Oegstgeest.

Bij zijn emeritaat in 2001 ontving Voûte voor zijn baanbrekend werk de Muntendamprijs van de Nederlandse Kankerbestrijding/Koningin Wilhelmina Fonds. Tom Voûte overleed aan de gevolgen van een val.

In juli 2011 is de Stichting Kindergeneeskundig Kankeronderzoek hernoemd in het Tom Voûte Fonds, ter nagedachtenis aan hem die zoveel heeft betekend voor deze stichting op het gebied van fondsenwerving. Eind jaren tachtig liep Voûte – eigenlijk geen hardloper - op zijn vijftigste de marathon van New York mee omdat Fred Oster, die dat al eerder had gedaan, hem dat vroeg. In dat geval zou Oster ook weer meerennen om geld in te zamelen voor de stichting.

Sedert 1975 financiert de stichting het wetenschappelijk onderzoek naar kinderanker van het Emma Kinderziekenhuis in het AMC. De stichting draait op vrijwilligers; 95 procent van het geld dat binnenkomt (jaarlijks circa anderhalf miljoen euro), wordt aan onderzoek besteed. De genezingskans van kinderen met kanker was vijftig jaar geleden 30%, momenteel 75%. Er wordt gestreefd dit naar 95% te verhogen in 2025.

Per 1 mei 2013 is besloten dat het Tom Voûte Fonds en Stichting KiKa de krachten bundelen. Naar verwachting zal in 2017 een landelijk centrum voor kideroncologie, het Prinses Maximá Centrum, in Utrecht worden geopend.

Jaarlijks reikt KiKa aan twee jonge onderzoekers de Tom Voûte Young Investigator Award uit.

Tom Voûte rust in het graf bij Willem Hendrik Voûte (Samarang, 14 maart 1846 – Amsterdam, 20 januari 1880), een broer van zijn overgrootvader.

Een vermogende vrouw

Elisabeth Otter-Knoll

Rijksmonument

* Utrecht 13 januari 1818 - † Amsterdam 20 februari 1900 • 1.3. Zocher-Rechts, OI-37A

Het graf van Johanna Elisabeth Sophia Otter-Knoll is een rijksmonument, gesigneerd door de beeldhouwer G.W. Harmsen. Het bestaat uit een massief marmeren blok met familiewapens en palmtakken. Bovenop staan twee engelen die een guirlande vasthouden, hun elkaar rakende vleugels naar boven gericht. Er staan vier zuilen om het monument, geïnspireerd op de Ionische stijl, met in reliëf vergankelijkheidssymbolen: de gevleugelde zandloper, de ouroboros (staarteter, de slang die in zijn staart bijt, symbool van de cyclische aard van de natuur), schelpen, omgekeerde fakkel, papaverbollen, eikeltjes en vlinders. De namen van Elisabeth en haar twee echtgenoten staan op een marmeren plaat vermeld. Aan de voorkant tegels in zwart-wit blokpatroon. Elisabeth heeft elf jaar voor haar dood plek 37A van Zorgvlied – eigenlijk waren het vier plekken – gekocht en ze heeft zich daarna gewijd aan het laten bouwen van het monument.

Elisabeth wier officiële geboortedatum twee jaar eerder was dan op het monument staat vermeld, groeide in Utrecht op bij haar grootouders van moederskant, een zeer bemiddeld echtpaar. Het is niet bekend waarom ze niet bij haar ouders woonde. Haar vader Isaac Knoll was legerkapitein. Binnen drie weken na zijn huwelijk met Johanna Hester Smith, al in 1813 weduwe van haar eerste echtgenoot, baarde Johanna haar dochter Elisabeth.

In het voorname milieu waar Elisabeth opgroeide, was het ongebruikelijk dat meisjes een hogere opleiding volgden of een baan hadden. Elisabeth trouwde in 1847 met makelaar in zaken (de beurs, haven, scheepsbouw), Adolph Fortgens Otter en ging met hem in Amsterdam wonen, ten slotte aan de Kloveniersburgwal 97. Toen Adolph in 1858 stierf, werd zijn stoffelijk overschot begraven in de Nieuwe Kerk, gestapeld op dat van zijn vader en andere verwanten. (Een paar jaar later kon dat niet meer, toen moest iedereen 'buiten de stad' begraven worden.) Elisabeth erfde de helft van zijn fortuin. Binnen enkele jaren stierven meer familieleden, waarna ze ook het erfdeel van haar schoonmoeder kreeg plus een aantal erfenissen van haar eigen familie.

Drie jaar na het overlijden van Adolph trouwde Elisabeth met dominee Hendrik Luëssen (op huwelijkse voorwaarden), met wie ze een aantal reizen maakte, o.a. naar Rusland. In 1887 werd ze voor de tweede maal weduwe.

Adolph had in zijn testament aangegeven dat hij een deel van zijn vermogen wilde nalaten aan een op te richten '*gesticht voor bejaarde zeelui van de koopvaardij en de marine*' in Amsterdam. De kinderloos gebleven Elisabeth had het nagelaten fortuin goed beheerd en maakte nog vòòr de dood van haar tweede man een testament waarbij ze haar geld naliet aan een '*stichting voor dames uit den deftigen stand*' (protestants, vanaf 55 jaar). Ze kocht daarvoor een bouwterrein aan de Eikenweg tussen de Tweede en Derde Parkstraat. Haar huis op de Kloveniersburgwal moest een woning worden voor oude en gebrekkige, onvermogende zeekapiteins en stuurlieden. Ze werkte alles tot in detail uit, zoals hoe laat de maaltijden voor de zeelui verzorgd moesten worden, dat de dames zonder toestemming geen herenbezoek mochten ontvangen en hoe de inrichting van het huis eruit moest zien.

Elisabeths begrafenis vond plaats op 25 februari 1900, vijf dagen na haar overlijden. Ze liet een vermogen van bijna 2,4 miljoen gulden na.

Behalve aan enkele getrouwen die wat erfden, zouden de twee doelen die zij zelf duidelijk had omschreven, hiervan moeten profiteren. In haar testament stond: *'Geen familie in leven hebbenden, verzoek ik Heeren executeuren alle de wenschen, die ik in mijne uitste wille heb uitgedrukt, stiptelijk na te komen'*. Op 11 april van dat jaar meldde zich echter Adrianus Kleijmans met de bewering dat hij een zoon was van Petrus Johannes Kleijmans die getrouwd was met Helena Wilhelmina Knoll (zes jaar tevoren overleden), een ver familielid van Elisabeth. Er werd een schikking getroffen waarbij Adrianus Kleijmans 379.000 gulden in effecten kreeg. Van de 2,4 miljoen gulden was na aftrek van dit bedrag, belastingen en onkosten nog 1,5 miljoen gulden over.

In 1904 na de dood van een van de executeurs testamentair, toen het vermogen weer wat aangegroeid was, begonnen de overige twee met de aanbesteding van de Elisabeth Otter-Knoll Stichting, het tehuis voor deftige dames, dat architect J. van Looij ontwierp. Omdat men met veel problemen te kampen kreeg, kon het gebouw aan het Eikenplein pas eind februari 1912 geopend worden. Koningin Emma, die het gebouw in mei met een bezoekje vereerde, was onder de indruk van het fraaie gebouw en de inrichting ervan.

In april 1916 was het tweede project klaar: Elisabeths woning aan de Kloveniersburgwal was verbouwd tot het beoogde tehuis voor oude zeelieden. Omdat er in 1923 niet genoeg aanmeldingen meer waren, werd het toen opgeheven.

In 1982 ging het oudedameshuis van het Eikenplein, dat niet meer aan de eisen van de tijd voldeed, over naar Loowaard in Buitenveldert. Het werd een algemeen woonzorgcentrum voor zestig mensen plus een complex van 72 aanleunwoningen, geëxploiteerd door de Elisabeth Fortgens-Otter stichting. In december 2013 is het verzorgingshuis gesloten, het wordt omgebouwd naar seniorenappartementen waar de bewoners zelfstandig kunnen wonen.

Hij wist al jong wat hij wilde

Franciscus Petrus Adrianus (Frank) Govers

* Tiel 6 maart 1932 - † Amsterdam 14 januari 1997 • 1.3. Zocher-Rechts,
O-I-0047

Ik pretendeer zeker niet baanbrekend en vernieuwend werk te hebben verricht, maar ik heb wel bereikt dat ik Nederlandse vrouwen heb geleerd om haute couture te appreciëren. Ik ben mijn moeder eeuwig dankbaar dat ze mij mijn fantasie heeft laten behouden.

Als kind werd het zondagskind Franciscus Fransje genoemd. Het katholieke gezin met schoenenwinkel Govers telde zeven kinderen – vier jongens en drie meisjes – van wie Ietje de jongste was. In zijn autobiografie schrijft Frank Govers, die een bekende modeontwerper zou worden, over zijn vroege interesse in mode. Hem was als schooljongen opgevallen dat juffrouw Mies van de St. Dominicusschool twee varianten droeg op een breipatroon: een groen deux-pièces in de winter en in de zomermaanden een koraalkleurige versie. Kritisch was hij ook, hij vond dat de juf lelijk tekende met veel te dikke lijnen. Van de tweede klas herinnerde hij zich dat meester Vermegen altijd angstvallig dicht tegen hem aan kwam staan. Dat het best mogelijk was dat hij dit zelf uitlokte, want alle aandacht was hem lief. Zijn moeder breide kleren voor haar kroost. Voor de jongens maakte ze pakjes, allemaal van dezelfde snit in donkerbruin of donkerblauw. Voor de meisjes Shirley Temple-achtige jurkjes met angora randen en filigrain, opengewerkte delen, rond de taille. Frank had een duidelijke voorkeur voor de kleur van z'n pakje en ma begreep dat ze er het verstandigst aan deed hem zelf de wol te laten uitzoeken in de

handwerkwinkel: een donkere kleur voor het broekje en knalgeel of knalrood voor de bovenkant.

In de vierde klas, waar Frank en zijn medeleerlingen vanwege de oorlog verduisteringskapjes voor de lampen zaten te maken, werd hij van school gehaald. Zijn vader hoopte dat een kostschool hem in het gareel zou weten te krijgen, hij vond Frank een onmogelijk kind. Zo kwam zijn ondeugende zoon terecht op kostschool De Ruwenberg in het Brabantse Sint-Michielsgestel. Van de rector, die godsdienstonderwijs gaf, en die hij 'volgevreten' vond, moest Frank op de eerste rij zitten *'en tot mijn ontzetting schoof hij tijdens zijn betoog zijn grote, zwetende rode hand onder mijn oksel. Een paar lessen later schoof hij die enge hand in mijn kleine broekje. Versteend en verward hing ik tegen de jongen die naast me zat. Dat is wat me zo tegenstaat in het geloof: Je mag dit niet, je mag dat niet, je zult gestraft worden – met daar tegenover de hypocrisie van de mensen die het voorbeeld zouden moeten geven.'*

De Ruwenberg werd omgevormd tot interneringskamp. Franks volgende kostschool werd Bleijerheide bij Kerkrade waar een sfeer heerste van gehoorzaamheid, kuisheid en armoede, onderdelen van de gelofte die de Franciscaner broeders moesten afleggen.

Tiel moest evacueren toen de Grebbelinie doorbroken werd. In de villa waar het gezin Govers vijf dagen verbleef, ging Franks belangstelling eerder uit naar het poppenhuis dan naar de blikken brandweerauto van de vrouw des huizes. Na een week kon het gezin terug naar hun eigen huis in de gemeente Tiel, waar mensen met verschillende godsdiensten woonden. Frank was bevriend met de Joodse Shelly, die een ster droeg, waarop Frank heel jaloers was. Er volgde een tweede evacuatie tijdens de Slag om Arnhem. Met de zeven kinderen liepen Franks ouders via Buren en Asch naar Vianen. Het was eind november en de regen viel met bakken uit de hemel. Er was niets geregeld, maar tot hun geluk